

7 Οκτωβρίου 2020

Η Υπακοή ως οδός Ελευθερίας (Γεώργιος Καψάνης (Καθηγούμενος Ι. Μ. Οσίου Γρηγορίου Αγ. Όρους))

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Γέρ. Γεώργιος Γρηγοριάτης \(Καψάνης\)](#)
[/ Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη / Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#)

Ο Θεός εξ αρχής έπλασε τον άνθρωπο ελεύθερο. Ημπορούσε να δεχθή η να αρνηθή την Αγάπη Του. Να κάμη καλή η κακή χρήση της ελευθερίας.

Η απαγόρευσις της βρώσεως από το δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού, που ήταν φυτευμένο εν μέσω του Παραδείσου, του έδιδε αυτή την δυνατότητα. Κατά τον Άγιο Χρυσόστομο γνώσις του 'καλού' ήταν η υπακοή, γνώσις του 'κακού' η ανυπακοή. Η τήρησις της εντολής, η υπακοή, θα εβοηθούσε τους πρωτόπλαστους να ασκηθούν, να εθισθούν και να στερεωθούν στην καλή χρήσι της ελευθερίας. Να προσανατολίσουν μόνιμα την ελευθερία τους στον Θεό και να ταυτίσουν το θέλημά τους με το θέλημα του Δημιουργού. Έτσι θα επετύγχαναν την ένωσί τους με τον Θεό, την θέωσι. Θα ημπορούσαν να φάγουν και από το δένδρο της ζωής, δηλαδή να γίνουν κατά χάριν αθάνατοι. Η ελευθερία ήταν θείο δώρο, την οποία όμως ο άνθρωπος έπρεπε να διατηρή και να αυξάνη με την ιδική του συνεργεία. Γι' αυτό εδόθη η εντολή.

Λέγει αρχαίος ερμηνευτής ότι ο Θεός έδωσε τριών ειδών δένδρα στον άνθρωπο. Τα κοινά δένδρα, για να εξασφαλίση στον άνθρωπο το ζην. Το δένδρο της γνώσεως του καλού και του κακού, για να εξασφαλίση το ευ ζην και το δένδρο της ζωής, για να εξασφαλίση το αεί ζην. Δηλαδή έδωσε τα υλικά αγαθά, έδωσε επίσης την ελευθερία, που καταξιώνεται με την άσκησι της υπακοής και την αγάπη. Και τέλος την αιώνιο ζωή, δηλαδή την θεία Ζωή. Τα δώρα αυτά θα ελάμβανε ο άνθρωπος σταδιακά και αναγωγικά, από τα κατώτερα στα ανώτερα, αναλόγως με την ιδική του προαίρεσι και συνεργεία. Η ανυπακοή των πρωτοπλάστων όμως διέκοψε την δυνατότητα μετοχής στα ανώτερα δώρα του Θεού. Ο άνθρωπος βρέθηκε εξόριστος, στην έρημο της ακοινωνησίας με τον Θεό. Η ψυχή του που δεν τρέφεται πλέον από τον Θεό, ζητεί να τραφή από τα υλικά αγαθά με ένα εμπαθή και θανατηφόρο τρόπο

Η αντικατάστασις της θεοκεντρικής ζωής από την εγωκεντρική, ανατρέπει την τάξι της δημιουργίας. Ο άνθρωπος αλλάζει το κέντρο του κόσμου. Ακολουθεί η διάσπασις και αποδιοργάνωσις του κόσμου και των λειτουργιών της ζωής. Ο νους σκοτιζεται. Η θέλησις αρρωσταίνει. Η καρδιά γίνεται εμπαθής. Έτσι το κατ' εικόνα αμαυρώνεται με ακραία συνέπεια τον θάνατο. Η ανυπακοή δεν ωδήγησε στην θέωσι, όπως πίστευσαν οι πρωτόπλαστοι παρασυρθέντες από τον διάβολο, αλλά στην νέκρωσι του ανθρώπου.

Η ορθόδοξος ανθρωπολογία αναλύει το δράμα της ανυπακοής, της πτώσεως και της εξορίας του ανθρώπου από την Βασιλεία της Θείας Αγάπης. Ο πρώτος Αδάμ μαζί με την Εύα έφεραν στον κόσμο την ανυπακοή και τον θάνατο, κάνοντας κακή χρήσι του δώρου της ελευθερίας. Κληροδοτούν στο ανθρώπινο γένος το προπατορικό αμάρτημα, ως κατάστασι αρρώστιας της ανθρωπίνης φύσεως, εγωισμού, αποστασίας από τον Θεό. «Νενόσηκεν ουν η φύσις την αμαρτίαν δια της παρακοής του ενός, τουτέστιν του Αδάμ· ούτως αμαρτωλοί κατεστάθησαν οι πολλοί, ουχ ως τω Αδάμ συμπαραβεβηκότες, ου γαρ ήσαν πώποτε, αλλ' ως της εκείνου φύσεως όντες...» κατά τον Άγιο Κύριλλο Αλεξανδρείας.

Βέβαια δεν έλειψαν οι δίκαιοι άνθρωποι που έκαναν καλή χρήσι της ελευθερίας προσανατολίζοντάς την προς τον Θεό, χωρίς όμως να ημπορούν να επιτύχουν την θέωσι, αφού η ανθρωπίνη φύσις είχε θανάσιμα αρρωστήσει και δεν ημπορούσε εξ ιδίων της να υγιάνη και να θεωθή. Οι δίκαιοι αυτοί άνθρωποι απετέλεσαν τους

κλάδους ενός ευλογημένου δένδρου που στο τελευταίο και ωραιότερο κλαδί του, την Πανάμωμο Μαρία, εξήνθισε το άνθος που ευωδίασε όλο τον κόσμο, τον Κύριο Ιησού Χριστό. «Ράβδος εκ της ρίζης Ιεσσαί και άνθος εξ αυτής Χριστέ, εκ της Παρθένου ανεβλάστησας». Η Παρθένος έκανε τελεία υπακοή στον Θεό. Του έδωσε όλη την ελευθερία της, ως μία προσφορά τελείας αγάπης και εμπιστοσύνης. «Ιδού η δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατά το ρήμα σου» (Λουκ. 1.38). Έτσι διώρθωσε την ανυπακοή της προμήτορος Εύας. Η Εύα είπεν πρώτη το όχι στην αγάπη του Θεού και στο θέλημά Του για την θέωση του ανθρώπου. Η Παρθένος λέγει πρώτη το ναι. Αυτό το ναι περίμενε ο Ελεήμων Κύριος, ως συγκατάθεσι της ελευθερίας του άνθρωπου, για να ημπορέσει να σαρκωθεί και να αναστήση τον «Αδάμ παγγενή».

Ο Ιησούς Χριστός, ο νέος Αδάμ, διορθώνει την ανυπακοή του πρώτου Αδάμ, με την τελεία υπακοή του στο θέλημα του ουρανού Πατρός. «Πάτερ μου, ει δυνατόν εστι, παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο πλην ουχ ως εγώ θέλω, αλλ' ως συ» (Ματθ. 26.39). Έτσι έγινε «υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού» (Φιλιπ. 2.8). Η υπακοή, ζωή η ανυπακοή, θάνατος λέγουν οι Πατέρες. Η υπακοή του Χριστού γίνεται ζωή για όλο τον κόσμο. «Ωσπερ ο Αδάμ, θανάτω υπέπεσεν, ούτως ο Σωτήρ υπακούσας, τον θάνατον ενέκρωσεν» (Άγιος Θαλάσσιος).

Τώρα αρχίζει μία νέα γενεά με πνευματικό γενάρχη τον Ιησού Χριστό. Σκοπός της γενεάς αυτής είναι η προσφορά της ελευθερίας στον Θεό δια της υπακοής. Υπακοής που δεν γίνεται από εξαναγκασμό και υποχρέωσι, αλλά από αγάπη. «Τις ημάς χωρίσει από της αγάπης του Χριστού; θλίψις η στενοχώρια η διωγμός η λιμός η γυμνότης η κίνδυνος η μάχαιρα;» (Ρωμ. 8.35). Όλα τα υφίσταται υπακούων ο Απόστολος για να μη χωριστή από την αγάπη του Χριστού. Αυτό δείχνει ότι περιεχόμενο της υπακοής είναι η αγάπη. Στην νέα αυτή χαριτωμένη κατάστασι, τα τέκνα της υπακοής και της αγάπης φθάνουν τα όρια της αληθινής ελευθερίας. Ελευθερίας από τον εγωισμό, από τα πάθη, από τον φόβο, από τον διάβολο, από τον θάνατο. Μετά από πολλή άσκησι υπακοής ο Άγιος Αντώνιος έφθασε στην τελεία απάθεια, αγάπη και ελευθερία «Εγώ ουκέτι φοβούμαι τον Θεόν, αλλά αγαπώ αυτόν. Η γαρ αγάπη έξω βάλλει τον φόβον». Περιεχόμενο και της πραγματικής ελευθερίας είναι η αγάπη.

Στην μακάρια αυτή κατάστασι φθάνει ο χριστιανός μετά από πολλή βία που ασκεί εκούσια στο εγωιστικό του θέλημα, για να το υποτάξει στο άγιο θέλημα του Θεού.

Όπως λέγει ο Κύριος στο Ιερό Ευαγγέλιο, «η βασιλεία του Θεού βιάζεται και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν» (Ματθ. 11,12). Η πείρα των Αγίων συνοψίζεται στο λόγιο, «δώσε αίμα και λάβε πνεύμα». Με το αίμα της καρδιάς που χύνεις καθαρίζεσαι από τα πάθη. Τότε ημπορείς να δεχθής την χάρι του Αγίου Πνεύματος. «Ου δε το Πνεύμα Κυρίου, εκεί ελευθερία» (2 Κορ. 3.17).

Ο χριστιανός αγωνιζόμενος συνειδητοποιεί ότι ελευθερία είναι να ζη στον Θεό και ο Θεός σ' αυτόν. Για τον άπιστο η ελευθερία τοποθετείται στον εγωισμό: Είμαι ελεύθερος όταν κάνω ότι θέλω. Για τον χριστιανό η ελευθερία τοποθετείται στην αγάπη και στον Θεό: Είμαι ελεύθερος όταν κάνω ότι θέλει ο Θεός. Όπως λέγει ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης «και τότε μάλλον έσται το αυτεξούσιον και το θέλημα τον άνθρωπον ενεργείν, θέλοντι εκουσίως το θέλημα του δημιουργού». (Επιστολή προς Λαυριώτας). Η ελευθερία είναι χάρις (χάρισμα). Ο αγών του πιστού γίνεται για να προσφέρεται στον Θεό και να συνεργή, να δέχεται και να μην αντιδρά στην θεία Χάρι.

Η ελευθερία δια της υπακοής. Αυτό φαίνεται παράδοξο και αντινομικό. Αντινομικό φαίνεται και το μυστήριο της Αγίας Τριάδος. Τόσο όμως το πρώτο όσο και το δεύτερο, είναι αληθινό επειδή ακριβώς είναι αντινομικό. Μας ανάγουν σε μία άλλη κατάσταση, του μέλλοντος αιώνος. Εάν δεν ήταν αντινομικό, θα μας άφηναν στην ίδια κατάσταση, στην οποία ευρισκόμεθα, του παρόντος αιώνος. «Εάν ελευθερωθή ο νους από πάντων των εχθρών αυτού και σαββατίση, έστιν εν ετέρω αιώνι καινώ, καινά λογιζόμενος και άφθαρτα» (Άγιος Ησαΐας Αναχωρητής).

Ο δούλος του Χριστού γίνεται απελεύθερος Χριστού. Ο Χριστός ελευθερώνει όσους γίνονται δούλοι Του. Όταν ο άνθρωπος θελήση να γίνη δούλος του Χριστού, υπήκοος στον Χριστό, ο Χριστός τον κάνει φίλο Του. Τον εισάγει στην Βασιλεία Του. «Υμείς φίλοι μου εστε... ουκέτι υμάς λέγω δούλους» (Ιωάν. 15.14). Στην Εκκλησία οι άνθρωποι υπακούουν, δουλεύουν στον Χριστό και έτσι γίνονται ελεύθεροι. «Βαπτίζεται ο δούλος του Θεού εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Άγιου Πνεύματος». «Μεταλαμβάνει ο δούλος του Θεού...». Δια μέσου αυτής της δουλείας οι χριστιανοί γίνονται υιοί της «ευλογημένης Βασιλείας του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος». Βασιλείας που έχει ως περιεχόμενό της την αγάπη και την ελευθερία.

Την ελευθερία απολαμβάνει ο χριστιανός ιδιαίτερα στην Θ. Λειτουργία και στην Λατρεία του Θεού. Ο οσιώτατος Γέρων Αυξέντιος, αδελφός της Μονής μας που κοιμήθη τον περασμένο Μάρτιο, μας παρακαλούσε να μη τον εμποδίζουμε να συμμετέχη στην εν τω ναώ Λατρεία, αν και ήταν εξαντλημένος από τα γηρατειά και τυφλός. «Στην Εκκλησία αισθάνομαι ελευθερία», μας έλεγε. Στην θεία Λειτουργία και την ιερά Λατρεία ο άνθρωπος και ο κόσμος ελευθερώνονται από την φθορά, τον θάνατο και τον διάβολο, μεταμορφώνονται και αφθαρτίζονται. Το «νυν» γίνεται «αεί», γιατί μετέχει στην Βασιλεία του Θεού. Αυτή είναι η πραγματική ελευθερία.

Η Εκκλησία με όλους τους θεσμούς της βοηθεί τα τέκνα της να αναχθούν στην εν Χριστώ ελευθερία.

Οι Ιεροί Κανόνες εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι επιβάλλουν ένα νομικό καθεστώς στην Εκκλησία. Εν τούτοις, επειδή πρόκειται για εντολές που εκφράζουν την Αλήθεια της Εκκλησίας όσον αφορά τις σχέσεις των μελών της μεταξύ των, βοηθούν τα μέλη της Εκκλησίας να ζουν με ενότητα, ευταξία, αγάπη και αρμονία. Οι ιεροί Κανόνες εκφράζουν το φρόνημα της Εκκλησίας ως θεανθρώπινου Σώματος του Χριστού. Όποιος ενεργεί παρά τους κανόνες, ενεργεί εγωιστικά, ατομικιστικά δεν υπακούει στην Εκκλησία και δεν ελευθερώνεται. Ο ατομικισμός απορρίπτει την κανονική τάξη της Εκκλησίας η την διαστρέφει, μεταβάλλοντάς την σ' ένα νομικό ανθρωποκεντρικό καθεστώς (παπισμός) η ένα ηθικιστικό σύστημα αυτοδικαιώσεως των ανθρώπων, χωρίς την Χάρι του Θεού.

Στην άσκησι της ελευθερίας δια της υπερβάσεως του εγωιστικού μας θελήματος μας βοηθεί επίσης η υπακοή στην εν γένει Παράδοσι και Λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. Στην Εκκλησία πιστεύουμε, προσευχόμεθα, ασκούμεθα, λατρεύουμε τον Θεό, όχι όπως φαίνεται σε μας καλύτερα, αλλά όπως παρελάβαμε από τους θεοφόρους Πατέρας μας. Η ευσέβεια των Ορθοδόξων είναι θεολογική, δηλαδή εκφράζει τα αληθή δόγματα της Εκκλησίας. Οι τύποι της ορθοδόξου Λατρείας εκφράζουν την δογματική της διδασκαλία, το καθολικό μυστήριο του θεανθρώπου Χριστού και όχι ατομικές, μη μεταμορφωμένες, συναισθηματικές η αρρωστημένες καταστάσεις. Γι' αυτό και όταν ευσεβούμε εκκλησιαστικά, ευσεβούμε

υπερβαίνοντας τον εγωισμό μας και έτσι αναγόμεθα στην ελευθερία του Χριστού. Η χρήση πολυφωνικής μουσικής και οργάνων στην Λατρεία, η ζωγραφική της Αναγεννήσεως, οι 'ατομικές προσευχές', η γονυκλισία την Κυριακή και την περίοδο της Πεντηκοστής, όλα αυτά και άλλες σχετικές αυθαιρεσίες, είναι έξω από την εκκλησιαστική Παράδοσι και το ήθος της Ορθοδοξίας. Είναι ατομικιστικά. Δεν ελευθερώνουν. Δεν ανανεώνουν, αλλ' ανατρέπουν την Παράδοσι και νοθεύουν το πνεύμα της ορθοδόξου Λατρείας.

Η υπακοή επίσης στους Επισκόπους και τους πνευματικούς μας πατέρες (εξομολόγους), βοηθεί να αναχθούμε στην εν Χριστώ ελευθερία. Οι Ποιμένες της Εκκλησίας μας πρέπει να υπακούουν στο Ιερό Ευαγγέλιο, στους Ιερούς Κανόνες, στην Παράδοσι και στους θεσμούς της Εκκλησίας. Οι λαϊκοί πρέπει να υπακούουν στους Ποιμένες των. Όλοι μαζί, ποιμένες και ποιμαινόμενοι πρέπει να υπακούουμε στον Χριστό, την αθάνατο Κεφαλή της Εκκλησίας, που είναι πάντα «ο ώδε ημίν αοράτως συνών», ο Δομήτωρ και Αρχηγός της Εκκλησίας.

Οι μοναχοί, επιθυμούντες και αγωνιζόμενοι να ζήσουν μέσα τους τέλεια το θέλημα του Θεού, λαχταρούν να αδειάσουν τελείως από το ιδικό τους εγωιστικό θέλημα. Έτσι αποφασίζουν να κάνουν αδιάκριτο και τελεία υπακοή στον πνευματικό τους πατέρα, τον Γέροντά τους. Η υπακοή μάλιστα συγκαταλέγεται στις τρεις μοναχικές υποσχέσεις στον Θεό. Υπακοή, παρθενία, ακτημοσύνη, εκφράζουν την ολοκληρωτική αφιέρωσι του μοναχού στον Θεό. Η καθημερινή εκκοπή του θελήματος ισοδυναμεί με μαρτύριο. Με πολύ αγώνα ασκείται δια της υπακοής, ακόμη και σε λεπτομέρειες η φαινομενικά παράλογες εντολές, να εκκόπη τελείως το θέλημά του. Η εκκοπή του θελήματος στην πραγματικότητα δεν είναι αφαιρέσεις, αλλά θεραπεία του αρρωστημένου θελήματος, ταύτισις και υποταγή του θελήματος στο θέλημα του Θεού. Ο Σωτήρ Χριστός είχε ανθρώπινο θέλημα τέλεια υποτεταγμένο στο θείο θέλημα. Ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης παρατηρεί εύστοχα: «Αυταρέσκεια και θελήματι εαυτού ο εξ αρχής ηττήθη βροτός, και τω μη υποταγήναι τω κτίσαντι τούτων αθέτησιν εισάγει το σχήμα του μοναχού, αυτεξουσίω γνώμη το αυτεξούσιον αναιρούν, και τούτο δώρον προσάγων τω δεδωκότι».

Ο καλός υποτακτικός θέλει ο,τι θέλει ο Θεός. Και μαθαίνει να θέλη ο,τι θέλει ο Θεός, μαθαίνοντας να θέλη ο,τι θέλει ο Γέροντας. Στο Άγιον Όρος λένε ότι ο

καλός υποτακτικός είναι αυτός που έμαθε να λέγει με την καρδιά του δύο φράσεις: «Ευλόγησον» και «νάσαι ευλογημένο». Έτσι ο μοναχός ελευθερώνεται από το ατομικό, εγωιστικό του θέλημα και τα διάφορα τυραννικά πάθη που πηγάζουν από αυτό. Ελευθερώνεται ακόμη και από τον φόβο του θανάτου. Υπάρχουν μάλιστα μοναχοί που τραβούν κομβοσχοίνοι να πεθάνουν, γιατί έχουν ήδη διαβεί «εκ του θανάτου εις την ζωήν». Ο ασκούμενος στην υπακοή μοναχός είναι επίσης ελεύθερος από κάθε αγωνία, γιατί έχει με ταπείνωση εναποθέσει την ψυχή του στα χέρια του Γέροντά του, για την αγάπη του Χριστού. Στο Γεροντικό και στην καθημερινή μοναχική πράξι, διαπιστώνουμε πόσο ελεύθερος είναι ο υποτακτικός μοναχός.

Οι χριστιανοί στον κόσμο για τους οποίους ο μοναχισμός είναι φως, θέλουν επίσης να σωθούν δια της υπακοής και της εκκοπής του θελήματος που προσπαθούν κατά το δυνατόν να ασκήσουν μέσα στις συνθήκες και δυνατότητες του κόσμου. Οι γονείς π.χ. που δεν εμποδίζουν το θέλημα υιού Θεού στην γέννησι παιδιών, πράγμα που φανερώνει θυσία και υπακοή στον Θεό, προχωρούν πολύ στην εν Χριστώ ελευθερία. Το ίδιο και όσοι σύζυγοι κάνουν υπομονή στις αδυναμίες των συζύγων τους, κόβουν το θέλημά τους από ταπείνωση, και σηκώνουν καρτερικά και με υπακοή στο θέλημα του Θεού τις δοκιμασίες και τα βάρη της ζωής.

Με την υπακοή ο πιστός αντιπροσφέρει αυτεξούσια το αυτεξούσιό του στον Θεό. Ο Θεός δέχεται το δώρο και χαρίζει στον πιστό, όχι μόνο την αρχική ελευθερία (δυνατότητα εκλογής μεταξύ καλού και κακού), αλλά και την τελική ελευθερία που είναι συμμετοχή στον αιώνιο Θείο Σαββατισμό, στην δόξα του Θεού και στο άκτιστο Φως της Αγίας Τριάδος:

«Υπακοή εντολής, ψυχής ποιεί κάθαρσιν. Η δε της ψυχής κάθαρσις, φωτός ποιεί μέθεξι». Άγιος Θαλάσσιος

Πηγή: agiazoni.gr